

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

 І.В. Гунько
від « 28 » квітня 2020 р.

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»**

РОЗГЛЯНУТО

на засіданні Наукового товариства
студентів, аспірантів, докторантів і
молодих вчених ВНАУ

Протокол № 9

від « 23 » квітня 2020 р.

РОЗГЛЯНУТО

на засіданні Вченої Ради
університету

Протокол № 11

від « 28 » квітня 2020 р.

Вінниця 2020

1. Відомості про викладача, який викладає навчальну дисципліну

Холодова Ольга Олексіївна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри історії України та філософії, електронна адреса: kholodova.oa@gmail.com

2. Опис навчальної дисципліни

ВК 1.1 «Теоретико-методологічні проблеми психології»

Кількість кредитів ЄКТС – 5;

кількість годин – 150 годин, у тому числі 32 аудиторних години, 118 годин самостійної роботи.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Термін викладання – один семестр, IV семестр.

4. Пререквізити і пост реквізити навчальної програми

Дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології» належить до вибіркової навчальної дисципліни загального циклу;

- при вивченні даної дисципліни використовуються знання, отримані з таких дисциплін (пререквізитів): «Інформаційні технології в наукових дослідженнях» «Українська мова в науці», «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Філософія», «Психологія»;

Дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології» є складовою частиною загальної системи знань із професійної підготовки майбутніх викладачів вищих закладів освіти. Вивчення курсу «Теоретико-методологічні проблеми психології» у закладі вищої освіти органічно продовжує формування особистості фахівця, сприяє формуванню професійної компетентності.

Після завершення вивчення курсу здобувачі набувають **фахові компетенції та програмні результати навчання:**

Інтегральні компетентності – здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності у сфері економіки, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетенції:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові компетенції):

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти та у реальному секторі економіки.

СК8. Здатність дотримуватись етики досліджень, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Програмні результати навчання:

РН 1. Мати теоретичні знання з економіки, соціально-економічних систем і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

РН 2. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері економіки з метою досягнення економічної та соціальної ефективності в умовах глобалізації.

РН 7. Застосовувати інноваційні науково-педагогічні технології, формулювати зміст,

цілі навчання, способи їх досягнення, форми контролю, нести відповідальність за ефективність освітнього процесу з дотриманням норм академічної етики та доброчесності.

РН 10. Демонструвати принципи академічної доброчесності і високої академічної культури.

Характеристика навчальної дисципліни

4.1. Призначення навчальної дисципліни. Надати слухачам цілісну і логічно-послідовну систему знань про теорію і методологію психології, її загальні теорії, загальні принципи в психології та її базові категорії та проблеми.

4.2. Мета навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у створенні необхідних умов для забезпечення методологічної та теоретичної грамотності аспірантів, що відображається у розумінні ними специфіки методології науки та психологічній практиці, її цілей та функцій, її співвідношення з філософською гносеологією, епістемологією та філософією науки.

4.3. Завдання вивчення навчальної дисципліни

Завдання навчальної дисципліни полягають в ознайомленні із сучасними теоретико-методологічними проблемами психології, поглибленні та розширенні знань аспірантів про основні поняття методології науки та загальний категоріальний апарат психології, а також засвоєнні зразків та оволодіння навичками методологічного та теоретичного мислення, закріплення уявлення про структуру психології як системи знань, сформувані уявлення про парадигми психологічної науки (проблеми предмету, методу, пояснення).

4.4. Зміст навчальної дисципліни.

Тема 1. Методологічні та теоретичні основи психології

Тема 2. Психологічні теорії особистості. Психоаналіз З. Фрейда

Тема 3. Психодинамічні теорії особистості А. Адлера, Е. Фромма, К. Хорні

Тема 4. Біхевіористичні та гуманістичні теорії особистості

Тема 5. Методологія психічних властивостей

Тема 6. Пізнавальні психічні процеси

Тема 7. Спілкування та управління конфліктами

Тема 8. Соціальні відносини та їх методологічні проблеми.

4.5. План вивчення навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Атестація 1												
Психологія і методологія												
Тема 1. Методологічні та теоретичні основи психології	17	2	2			13	19	2				17
Тема 2. Психологічні теорії особистості. Психоаналіз З. Фрейда	20	2	2			16	20		2			18
Тема 3. Психодинамічні теорії особистості А. Адлера, Е. Фромма,	19	2	2			15	18					18

К. Хорні												
Тема 4. Біхевіористичні та гуманістичні теорії особистості	19	2	2			15	18					18
Разом	75	8	8			59	75	2	2			71
Атестація 2												
Психічні властивості і процеси людини та соціально-психологічна взаємодія												
Тема 5. Методологія психічних властивостей	18	2	2			14	18		2			20
Тема 6. Пізнавальні психічні процеси	18	2	2			14	19					15
Тема 7. Спілкування та управління конфліктами	19	2	2			15	20	2				18
Тема 8. Соціальні відносини та їх методологічні проблеми	20	2	2			16	18					18
Разом	75	8	8			59	75	2	2			71
Усього годин	150	16	16			118	150	4	4			142

5. Самостійна робота аспіранта

Основним завданням самостійної роботи аспіранта є набуття навичок самостійного опрацювання фахових інформаційних джерел. Самостійна робота аспіранта організовується шляхом вибору аспірантом теми реферату, написання реферату та доповіді з теми. Обсяг самостійної роботи визначається кількістю годин, передбачених робочою програмою.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ, ВИНЕСЕНИХ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ

1. Методологічний підхід у психології (особистісний, віковий, індивідуальний, діяльнісний, системний)
2. Проблема методу в психології: кількісні та якісні методи дослідження в психології
3. Аналіз провідних теорій особистості
4. Методологічні проблеми психології XXI століття
5. Біхевіоризм та його роль у розвитку сучасних навчальних та психотерапевтичних технологій
6. Емоційний інтелект
7. Соціально-психологічна взаємодія як умова розвитку особистості та суспільства
8. Психологічний аналіз соціальних відносин
9. Психологія конфліктної взаємодії

Орієнтовний перелік тем рефератів

1. Поняття методології. Формальне та змістовне розуміння методології.
2. Рівні методології: загальнонаукова методологія, методологія конкретних галузей знання, часткові теорії.
3. Особистісний методологічний підхід у психології.
4. Віковий та індивідуальний методологічні підходи у психології.
5. Діяльнісний методологічний підхід у психології.
6. Системний методологічний підхід у психології.
7. Сутність наукового пізнання.
8. Класифікація методологічних принципів у праці О. М. Ткаченка та їхня характеристика: детермінізму, відображення, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системно-структурний.
9. Основні категорії психології: свідомість, діяльність, особистість, спілкування.
10. Психічне відображення, його рівні.
11. Проблема адаптації зарубіжних психодіагностичних методик до власного культурного середовища.
12. Проблема етики психологічного дослідження.
13. Проблема неадекватності діагностичних методик соціокультурним змінам особистості.
14. Проблема підходів дослідження особистості. Недоліки типологій. Невизначеність категоріального статусу Я-концепції.
15. Аналіз теорій особистості.
16. Критерії оцінки теорій особистості. Верифікованість
17. Критерії оцінки теорій особистості. Евристична цінність
18. Критерії оцінки теорій особистості.
19. Зміни психології в час постмодерних зрушень.
20. Особливості класичної методології. Цілісність індивідуальності як предмет психології. Праця К. Ясперса «Духовна ситуація нашої епохи» в контексті теоретико-методологічних проблем психології.
21. Біхевіоризм та його роль у розвитку природничої методології у психології.
22. Гуманістичний напрямок у психології та його методологічні особливості.
23. Особливості постнеокласичної методології. Альтернативні погляди на знання, владу, психологію М. Фуко.
24. Постмодернізм і методичні проблеми психологічного дослідження.
25. Ознаки методологічної кризи психології.

6. Список основної та додаткової літератури

Базова

1. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Навчальний посібник/ М.С. Корольчук, Ю.Л. Трофімов, В.І. Осьодло та ін. – К.: Ніка-Центр, 2008. –336 с.
2. Татенко В.О. Сучасна психологія: теоретико-методологічні проблеми: навч. посіб. / В. О.Татенко. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. – 288 с.
3. Ткаченко О.М. Принципи та категорії психології.-К.: Гол.вид.ВО «Вища школа», 1979.-198с.
4. Бондаренко Л.В. Методологічні та теоретичні проблеми вивчення психології //Методологічні та теоретичні проблеми вивчення психології”
5. Опорний конспект лекцій. – [Phttp://shr.receptidocs.ru](http://shr.receptidocs.ru)
6. Гапон Н.П. Категорія досвіду в модерній та постмодерній психологічній науці /Н. П. Гапон // Антропологічні проблеми людини: колективна монографія; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф.Мельника В.П. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 132-150. – 1, 5 д. арк. (розділ кол. монограф.)

7. Гапон Н. Толерантність як засадничий принцип методологічних підходів у вітчизняних гендерних дослідженнях / Н. Гапон // Толерантність як соціально-культурний феномен: світоглядно-методологічний аспект: колективна монографія/ [Ф.С.Бацевич, С.Л.Грабовська, О.В.Дарморіз та ін.]; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф.Мельника В.П. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – С. 82-99. – 1,0 д. арк. (розділ кол.монограф.).

Допоміжна

1. Гапон Н.П. Особистість в психотерапії: конфігурації професійного досвіду. – Львів: Основа, 1999. – 198 с.
2. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. - Київ, 2003
3. Велитченко Л., Подшивалкіна В. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Програмний конспективний довідник. – Одеса, 2009. – 278 с.
4. Ковалев Г.А. Три парадигми в психології – три стратегії психологічного впливу. - 1987.-№3.- С.41-49
5. Костюк Г.С. Принцип розвитку в психології// Методологічні та теоретичні проблеми психології.- М.: Наука, 1969.- С.118-152
6. Курт Левин. Закон і експеримент в психології (окончание) //Психологічний журнал. Том 22, №3, 2001
7. Левин К. Конфлікт між Аристотелевським і Галілеєвським способами мислення в сучасній психології // Історія психології ХХ століття. Хрестоматія.- М., 2003
8. Мадді С. Р. Теорії особистості: порівняльний аналіз / Пер.с англ. - СПб.: Видавництво "Речь", 2002 – 539 с.
9. Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості// Збірник наукових праць КіПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України, 2010. – Випуск 7 – С.3.-18. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2010_7/3-18.pdf
10. Максименко С.Д. Структура особистості//Практична психологія та соціальна робота. – 2007. - №1. – С.1-13.
11. Хьелл Л., Зиглер Д. Теорії особистості. Основні положення, дослідження і застосування ; пер. С.Меленевської і Д.Викторової. 3 видання. – СПб: Пітер, 1997. Глава 1. <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/txt00.htm>
12. Какабадзе В.Л. Теоретичні проблеми глибокої психології.- Тбілісі: Мецніереба, 1982.- 184 с.
13. Петренко В.Ф. Конструктивістська парадигма в психологічній науці // Психологічний журнал Том 23, №3, 2002
14. Моросанова В.І. Потрібно чи зміна методологічних парадигм в психології? (про статтю А.В.Юревича) Психологічний журнал. Том 22, №5, 2001
15. Мазілов В.А. Методологія психологічної науки. - Ярославль, 2003
16. Юревич А.В. Психологія і методологія // Психологічний журнал, 2000, N 5, с. 35-47.
17. Юревич А.В. Методологічний лібералізм в психології // Проблеми психології, 2001, N 5, с. 3-18.
18. Юревич А.В. Структура психологічних теорій // Психологічний журнал, 2003, N 1, с. 5-13.

Інформаційні ресурси

1. <http://psychologiya.com.ua/knigi-po-psixologii.html>
2. <http://www.psy.msu.ru/science/vestnik/index.html> - Вестник Московського університету. Серія 14, Психологія
3. <http://www.voppsy.ru/> - Проблеми психології (журнал)

4. <http://psychologiya.com.ua/psixologicheskij-slovar.html>
5. <http://www.childpsy.ru/lib/books/id/8180.php>
6. <http://mhp-journal.ru>
7. Презентації лекційного курсу «Теоретико-методологічні проблеми психології» (персональний кабінет викладача)
8. Тестові завдання з курсу (внутрішній сайт ВНАУ)
9. Методичні розробки (внутрішній сайт ВНАУ).

8. Контроль і оцінка результатів навчання

8.1. Види контролю (поточний, рубіжний) проміжна атестація

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» використовуються такі види контролю:

1. *Поточний контроль* – здійснюється протягом семестру шляхом опитування на практичних заняттях, перевірки виконання тестових завдань тощо. За змістом він включає перевірку ступеню засвоєння здобувачем навчального матеріалу, який охоплюється темою практичного заняття, уміння самостійно опрацьовувати навчально-методичну літературу, здатність осмислювати зміст теми, уміння публічно та письмово представити певний матеріал, а також виконання завдань самостійної роботи.

2. *Самоконтроль* призначений для самооцінки аспірантами якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни (розділу, теми). Формою здійснення цього виду контролю є проходження аспірантами тестування за кожною темою дисципліни в мережі Інтранет ВНАУ;

3. *Рубіжний контроль*, формою якого є атестація;

4. *Оцінка результатів самостійної роботи* як важливого компонента навчального процесу, керованого під час індивідуально-консультативної роботи викладача з аспірантом;

5. *Підсумковий семестровий контроль* – здійснюється у формі заліку відповідно до графіка освітнього процесу шляхом визначення ступеню засвоєння здобувачем навчальної дисципліни за результатами виконання обов'язкових завдань поточного контролю.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою згідно з «Положення про організацію освітнього процесу у Вінницькому національному аграрному університеті». Результати поточного контролю здобувачів вищої освіти є складовими елементами підсумкової оцінки з дисципліни.

Оцінка рівня роботи здобувача під час поточного контролю здійснюється у межах 35-60 балів.

Оцінка рівня виконання самостійної роботи оцінюється у 20 балів.

Результати заліку оцінюються у 100-бальній системі. Вага заліку у підсумковій оцінці становить 20 балів.

Визнання результатів набутих у неформальній/інформальній освіті здійснюються до початку семестру, у якому згідно з навчальним планом передбачено опанування освітнього компонента.

8.2. Форми контролю

Форми поточного та підсумкового контролю:

- усне опитування,
- письмове опитування,
- тестовий контроль,
- виконання та захист самостійної роботи (реферат),
- атестація,
- залік.

Рейтингова оцінка за шкалою дисципліни

«Методика викладання у вищій школі»

За шкалою ECTS	За національною шкалою	Рейтингова оцінка за шкалою навчального закладу (абсолютна кількість балів за дисципліну)
A	Зараховано	90 – 100
B	Зараховано	82-89
C		75-81
D	Зараховано	66-74
E		60-65
FX	Незараховано з можливістю повторного складання	35-59
F	Незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0-34

9. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування:

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (підтвердження документально) дозволяється перескладання пропущених тем курсу.

Політика щодо дедлайнів і перездачі:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання здійснюється відповідно до визначених термінів;
- засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю;
- пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується аспірантом (співбесіда, есе-завдання тощо);
- пропущені практичні заняття, незалежно від причини пропуску, аспірант відпрацьовує згідно з графіком консультацій;
- перездача здійснюється з дозволу відділу аспірантури та докторантури за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності:

Політика академічної доброчесності здійснюється згідно з Положенням про академічну доброчесність у Вінницькому національному аграрному університеті від 21 жовтня 2019 року.